

Jaarverslag 2022

Inleiding waarnemend voorzitter HVOL

Opnieuw groeide de Historische Vereniging Oud Leiden. Dit jaar met 132 nieuwe leden, naar 2650 bij Leiden betrokken personen. Velen kwamen, post-corona, ook weer naar onze activiteiten. En we hebben vernieuwd. Zoals met een prachtige, nieuwe opzet en opmaak van Oud Leiden Nieuws. En met het oppakken van de herdenking van de ontruiming van het Joods Weeshuis.

Helaas namen we ook afscheid van onze voorzitter, Steven Engelsman, die om gezondheidsredenen terugtrad. Wij zijn hem veel dank verschuldigd voor zijn inspiratie en betrokkenheid bij de commissies en activiteiten.

Die commissies hebben indrukwekkend werk geleverd: boeiende lezingen, interessante publicaties, een nieuwe kalender, een bomvol jaarboekje en zichtbare lobby voor onder andere het Stadsbouwhuis en het glas-in-beton-kunstwerk van Stationsplein 107. In dit jaarverslag leest u er meer over.

Het bestuur dankt alle leden voor hun betrokkenheid, klein of groot. Zonder u zouden we dit niet kunnen doen. Dankzij uw steun, inzet en ideeën kunnen we ons Leidse erfgoed behouden, duiden, levend houden en richtinggevend laten zijn voor de toekomst van de stad.

Namens het bestuur,

Jan-Jaap de Haan.

Bestuur

Voorzitter

Eind juni 2022 maakte Steven Engelsman bekend dat hij zijn functie om gezondheidsredenen ter beschikking stelde. Zijn taken zijn vervolgens waargenomen door de vicevoorzitter Jan-Jaap de Haan. Er is een selectiecommissie gevormd en er is een oproep voor een nieuwe voorzitter geplaatst op de website en in de Nieuwsbrief. Op die oproep heeft niemand gereageerd, waarop de commissie zelf actief mogelijke kandidaten heeft benaderd. Uiteindelijk zijn er door de waarnemend voorzitter met drie kandidaten voorgesprekken gevoerd. De selectiecommissie heeft met twee kandidaten gesproken. Uiteindelijk heeft de selectiecommissie het bestuur unaniem geadviseerd de kandidaat aan de ALV voor te dragen die:

- al langere tijd lid is van de vereniging;
- energiek en daadkrachtig overkomt;
- ideeën heeft over het bereiken van nieuwe doelgroepen.

Het bestuur neemt afscheid van Steven Engelsman

Het bestuur heeft het advies van de selectiecommissie overgenomen en draagt Gerda van den Berg voor aan de ALV.

Bestuurszaken

Na het statutaire vertrek van Emil Broesterhuizen is Marijke Tolsma tijdens de ALV benoemd tot zijn opvolger. Emil is bij die gelegenheid benoemd tot lid van verdienste, dit in verband met zijn vele belangrijke bijdragen aan het werk van de vereniging, en vooral aan het lezingenprogramma.

De ALV benoemde Cees Meijer tot bestuurslid. Cees heeft per 1 september de rol van secretaris overgenomen van Adriaan Brandenburg die in 2023 statutair aftreedt.

Ook is tijdens deze ALV Marjo Karremans herbenoemd als bestuurder met het penningmeesterschap in haar portefeuille. Aan het eind van het verslagjaar heeft Marjo echter te kennen gegeven in verband met haar gezondheid per maart 2023 te willen stoppen. Meteen daarna is met de werving van een nieuwe penningmeester begonnen.

Jan de Vetten heeft aan het einde van het verslagjaar aangegeven geen nieuwe bestuurstermijn te ambiëren. Ook voor deze vacature is er een werving ingezet.

Rooster van aftreden			
naam	benoemd	1^e termijn	2^e termijn
J.J. (Jan-Jaap) de Haan, wnd. voorzitter	2021	2025	
C.M. (Cees) Meijer, secretaris	2022	2026	
M.Q.C. (Marjo) Karremans, penningmeester	2018	2022	2026
A.J.B.M. (Adriaan) Brandenburg	2015	2019	2023
M. (Marleen) Hogendoorn	2021	2025	
M.P. (Martin) Hooymans	2020	2024	
M. (Marijke) Tolsma	2022	2026	
J.P.M. (Jan) de Vetten	2019	2023	

Vergaderingen

Het bestuur is in het verslagjaar zes keer bijeen geweest. En een keer – in december - samen met de (waarnemend) commissievoorzitters

Tijdens deze vergaderingen zijn onder meer aan de orde geweest:

- Vast agendapunt: stand van zaken werkzaamheden commissies
- De stand van zaken van projecten en het Strategisch beleid van de HVOL
- Het nieuwe format van Oud Leiden Nieuws
- Afscheid Steven Engelsman en werving nieuwe voorzitter
- Werving overige bestuurs- en commissieleden
- De zoektocht naar eventuele huisvesting
- Overname website 40-45
- Open Monumentendag
- Dies
- Boekje *Leiden, toen en nu*

De Algemene Ledenvergadering

De Algemene Ledenvergadering Historische Vereniging Oud Leiden werd op maandag 28 maart 2022 in Grand Café De Burcht gehouden. In totaal waren er 74 leden aanwezig, zowel in de zaal als online. Tijdens de vergadering lichtte notaris Rik Kamps de wijziging van de statuten toe, die vervolgens door de vergadering werden goedgekeurd. In haar toelichting op de Jaarrekening meldde penningmeester Marjo Karremans onder meer dat de vereniging er financieel goed voorstaat. Na deze toelichting las de voorzitter van de Financiële Commissie, Fred de Koning, het verslag van zijn commissie voor. Bij de uitgevoerde controles heeft de commissie geen onjuistheden in de boekhouding en de daarop gebaseerde jaarrekening geconstateerd. De commissie adviseerde derhalve de penningmeester decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beheer en het bestuur voor het gevoerde beleid betreffende het boekjaar 2021. De vergadering kon zich vinden in de toelichting van de penningmeester en het verslag van de Financiële Commissie. Fred trad onder dankzegging af en zijn plaats wordt ingenomen door Henk Snijders.

Zie het verslag van deze ALV op de website van de HVOL.

Na de vergadering hield Dirk van Delft een lezing over het Leidse leven van Nobelprijswinnaar Hendrik Lorentz.

Lakenloodjes

Emil Broesterhuizen kreeg bij zijn afscheid tijdens de ALV het HVOL-Lakenloodje uitgereikt.

Tijdens de Vrijwilligersborrel is aan Bob Vink van de commissie Historisch Karakter van de Stad het HVOL-Lakenloodje uitgereikt. Niet alleen is dit een uitdrukking van dankbaarheid voor zijn coördinerende rol van de commissie, ook vertegenwoordigt Bob de vereniging in verschillende bezwaarprocedures en onderhoudt hij de contacten met landelijke organisaties als de Bond Heemschut en het Cuypersgenootschap.

Jan Dröge kreeg bij zijn afscheid van de redactiecommissie van het *Leids Jaarboekje* het HVOL-Lakenloodje uitgereikt.

Diesviering

De Historische Vereniging Oud Leiden vierde op zaterdag 5 november haar 120-jarig bestaan in de Hooglandse Kerk. Er was een ochtendprogramma voor de leden, met onder andere de jubileumlezing verzorgd door Tom Hazenberg over de Limes in het algemeen en Park Matilo in het bijzonder. Vervolgens werd het *Leids Jaarboekje 2022* uitgereikt aan burgemeester Henri Lenferink. Daarna werd de *Historische Kalender 2023* gepresenteerd en vervolgens werden de Oud Leidenprijzen uitgereikt.

Archeoloog Tom Hazenberg vertelt over de Limes en Park Matilo.
Foto Leidsch Dagblad

Na het officiële deel was er in de kerk een markt in het teken van de Leidse geschiedenis. Op de markt waren verschillende HVOL-commissies en diverse organisaties vertegenwoordigd die het behoud van Leids erfgoed een warm hart toedragen. Een aantal uitgevers zorgde voor een ruim aanbod aan historische publicaties en de Historische Kalender Leiden 2023 werd tegen een gereduceerd tarief te koop aangeboden.

Uitreiking Oud Leidenprijzen

Tijdens de Dies werden ook de Oud Leidenrijzen uitgereikt. 'R.P. Cleveringa. Recht, onrecht en de vlam der gerechtigheid' van Kees Schuyt en 'De jonge Rembrandt. Een biografie' van Onno Blom hebben respectievelijk de Oud Leiden Onderzoeksprijs en de Oud Leiden Publieksprijs ontvangen. Tevens kreeg Willem Otterspeer voor het vierdelige 'Groepsportret met dame' een eenmalige oeuvreprijs.

Voor de Publiekprijs mocht worden gestemd. Onno Blom kreeg 41,66 procent van de stemmen voor 'De Jonge Rembrandt. Een biografie'. Uit het rapport: "Een zeer fraai en boeiend geschreven boek over een bekend onderwerp. Maar dan op een manier waardoor niet alleen de hoofdpersoon, maar juist ook de toenmalige stad en samenleving tot leven worden gebracht. De liefde van schrijver Onno Blom voor zijn stad Leiden is voelbaar op iedere pagina."

Uitreiking Oud Leidenprijs aan Kees Schuyt

De jury schreef over de publicatie van Kees Schuyt: "Schuyts boek is een voortreffelijke monografie over een man wiens naam iedereen kent maar over wie vrijwel niemand meer weet dan dat hij 26 november 1940 een rede heeft gehouden die van blijvende betekenis is geweest voor de universitaire en Leidse geschiedenis. Die gebeurtenis is nu in een context geplaatst van zijn verdere rol in Leiden en daarbuiten voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Het mooi vormgegeven en geïllustreerde boek is voortreffelijk van opbouw en stijl en leest van het begin tot het einde als een roman."

Het werk van Willem Otterspeer werd beloond met een eenmalige oeuvreprijs. "Met zijn vierdelige Groepsportret met dame en zijn daarmee samenhangende andere studies over de geschiedenis van de Leidse Universiteit leverde Otterspeer in de loop van de afgelopen decennia een prestatie van unieke betekenis, die een bijzondere bekroning verdient in de vorm van een eenmalige oeuvreprijs van de Historische Vereniging Oud Leiden," aldus de jury.

Herdenking ontruiming Joods Weeshuis

Op 17 maart werd – in samenwerking met de St. Josephschool, het 4 en 5 mei Comité en de Stichting Herdenking Jodenvervolgung Leiden – een herdenking georganiseerd van de ontruiming van het Joods Weeshuis in de Roodenburgerstraat. Voor het eerst sinds enige jaren had deze een wat meer publiek karakter. De leerlingen van de school lazen gedichten voor en noemden de namen van hen die in 1943 zijn weggevoerd. Daarna legden zij witte kiezelstenen op het koffermonument van Ram Katzir.

Aan deze herdenking is door de media veel aandacht besteed. Ook verscheen er een speciaal artikel met gedichten van de kinderen in het wijkblad van de Professorenwijk.

Nominatie Vrijwilligersprijs

Tot onze grote verrassing en blijdschap werd de vereniging genomineerd voor de Leidse Vrijwilligersprijs, de - voorheen - Co Verhoog-prijs. Dit is een mooie erkenning voor de inzet van onze vele vrijwilligers. Het bestuur was bij de uitreiking in het stadhuis aanwezig.

Naast HVOL waren ook onze mediapartner Sleutelstad en de Leidse Reddingsbrigade genomineerd. Deze laatste bleek uiteindelijk de winnaar. Oud Leiden ging met een prachtig juryrapport, een oorkonde en een loflied naar huis.

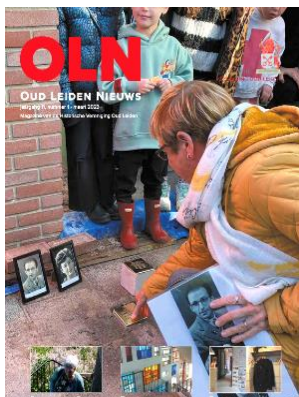
Archief

HVOL-archivaris Jan Belt is verder gegaan met het verzamelen en veiligstellen van vooral digitale, maar ook papieren stukken die door bestuur en commissies worden aangeleverd. Het onderbrengen van het archief bij één 'loket' is een paar jaar geleden door het bestuur geïnitieerd. Het is de bedoeling dat daar in 2023 een vervolg aan wordt gegeven, onder meer in samenspraak met de commissie ICT.

Commissie Communicatie

De Commissie Communicatie bestond in het verslagjaar uit Frans Wiersma (verantwoordelijk voor social media), Ton van Brussel (hoofdredacteur Oud Leiden Nieuws) en voorzitter Marleen Hogendoorn.

Van Oud Leiden Nieuws verschenen er ook dit jaar weer vier edities. Anders dan anders, nu we zijn overgegaan op een magazine-formaat. Er is plek voor mooie foto's, betere vormgeving en het geeft meer rust door de ruimte die er is. De HVOL heeft vooral goede reacties op de mooie glossy gekregen.

Cover OLN

De nieuwsbrief werd traditiegetrouw elke eerste van de maand verstuurd met nieuws over activiteiten, aanbod van boeken uit het 'HVOL- winkeltje' en mededelingen of actualiteiten uit de commissies. De nieuwsbrief heeft bijna 20.000 abonnees.

De HVOL is verder actief op Twitter, Facebook, Instagram, YouTube en heeft een eigen website. De icoontjes van de sociale media staan op de website van Oud Leiden, zodat men in één klik de vereniging kan volgen. Even wat cijfers: op Twitter hebben we nu 2661 volgers, op Instagram inmiddels 543 volgers, op Facebook volgen 1,4 duizend mensen ons en op YouTube hebben we 33 abonnees. Het aantal volgers is op elk kanaal gestegen ten opzichte van 2021.

De HVOL is sinds dit jaar mediapartner van Omroep Sleutelstad. Dat betekent dat zij nieuws van ons brengen en dat wij in gesprek zijn met mediaproducties op de lokale omroep. We organiseerden bijvoorbeeld een populair verkiezingsdebat in samenwerking met Sleutelstad in PLNT, dat werd uitgezonden op het kanaal van deze omroep. Voor het komende jaar is er het plan om meer mediaproducties op te zetten. Een aanvraag voor een TV-format bij het Leids Mediafonds werd in 2022 helaas niet gehonoreerd.

Commissie Leids Jaarboekje

De Commissie voor de redactie van het *Leids Jaarboekje* kwam in de verslagperiode vijf keer bijeen. De eerste bijeenkomst vond door de corona-omstandigheden gedwongen online plaats, voor de overige genoot de redactiecommissie gastvrijheid in het gebouw van Erfgoed Leiden en Omstreken aan de Boisotkade.

Christine van der Ven legde haar werkzaamheden als eindredacteur dit jaar neer; zij concentreert zich voortaan professioneel op de opmaak van het *Leids Jaarboekje*. De eindredactie is in 2022 gevoerd door de voorzitter, daarin bijgestaan door commissielid Marijke Tolsma. Ook Jan Dröge nam afscheid van de redactiecommissie, waarvan hij sinds 1985 deel uitmaakte. Jan kreeg bij die gelegenheid het Lakenloodje uitgereikt. De vacature-Dröge is niet vervuld. De commissie bestaat daarom nu uit zeven personen.

Cover Jaarboekje 2022

Traditiegetrouw vond de presentatie van het *Leids Jaarboekje* plaats tijdens de Dies. Daar werd ook het eerste exemplaar van de 114de jaargang aangeboden aan burgemeester Henri Lenferink. Het bevat – afgezien van vaste bestanddelen als de 'Kroniek van Leiden', het 'Bouwhistorisch jaaroverzicht' en de 'Bibliografie' – tien artikelen, waaronder de Diesrede 2021. De bijdragen belichten onderwerpen uit de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen tot en met de 20ste eeuw. De eerder geconstateerde belangstelling voor het recente verleden zet zich voort, en dat vinden de leden van de redactiecommissie een goede zaak. Ook is de redactie verheugd met aandacht voor de geschiedenis van de omgeving van Leiden.

Commissie Historisch Karakter van de Stad

Stedenbouwkundige en architectonische plannen en andere gezichtsbepalende activiteiten in de beschermde stadsgezichten hebben in 2022 de nodige aandacht van de commissie gevestigd. Een veelheid van onderwerpen is door de commissie besproken en van een advies aan het bestuur voorzien. Daarnaast is door leden van de commissie deelgenomen aan inspraaktrajecten en aan overleg met de gemeente.

Zo is er geparticipeerd in het opstellen van een aangepast stedenbouwkundig plan voor de universitaire Campus Geesteswetenschappen op het Doelenterrein. Het nieuwe plan voorziet in een kleiner grondbeslag door de universiteit vanwege het behoud van de woningen van De Sleutels aan de Doelengracht. Ook de planvorming voor de woningbouw in het Energiepark had de aandacht. In het kader van de autoluwe binnenstad is meegedacht over de herinrichting van het Noordeinde en de Oude Rijn. Bij de beoordeling van plannen voor het Singelpark zijn die voor de Jan van Houtkade en de Witte Singel een aantal malen besproken, waarbij vanuit de commissie aandacht is gevraagd voor

het, waar mogelijk, kunnen visualiseren van de gesloopte stadspoorten. Er komt een nieuwe samenwerkingsvorm voor activiteiten van de gemeente en derden in de binnenstad, waaraan de HVOL als binnenstadspartner deelneemt. De aanzet daarvoor is in 2022 gegeven in de vorm van een samenwerkingspilot.

Particuliere bouwplannen in het beschermd stadsgezicht die op eigen initiatief zijn beoordeeld waren het project Waterkant aan de Hoge Rijndijk en de bouwplannen voor het P.J. Blokhof en de Dingjanlocatie aan de Zoeterwoudsesingel. Waar de twee laatstgenoemde plannen gelet op de inpassing in hun omgeving geen bezwaren oproepen, werd daarentegen om reden van een onbegrijpelijk welstandsadvies een bezwaarschrift ingediend tegen het bouwplan Waterkant. Het bezwaar werd helaas door B&W ongegrond verklaard op basis van het advies van de bezwaarschriftencommissie.

Stadsbouwhuis aan de Langegracht

Eenzelfde lot trof het bezwaar tegen de weigering van B&W om het Stadsbouwhuis aan de Langegracht aan te merken als gemeentelijk monument. Het belang van het stedelijk woningbouwprogramma mocht van de bezwaarschriftencommissie zwaarder wegen dan het belang dat het Stadsbouwhuis vertegenwoordigt als een ook landelijk gezien goed voorbeeld van het bouwkundig structuralisme. Helaas werd daarmee ook het historisch belang van het Stadsbouwhuis voor de geschiedenis van de stad van tafel geveegd.

Rond de binnenstad zijn langs de Schipholweg en in het Stationsgebied hoogbouwplannen in ontwikkeling, waarvan de maximale bouwhoogten aanmerkelijk uitstijgen boven de voorheen toelaatbaar geachte hoogten. Dit trekt een extra wissel op de ambities van de nieuwe hoogbouwvisie Leidse Hoogte waar het de effecten van de hoogbouw op de zichtlijnen vanuit de historische binnenstad betreft. Vanuit de commissie is al vanaf 2021 een regelmatig contact met de gemeente om de beoordeling van de zichtlijneffecten meer inzichtelijk en realistisch te doen zijn. Dit heeft er toe geleid dat de gemeente nu een uniforme visuele beoordelingsmethode hanteert en deze voorschrijft aan particuliere ontwikkelaars. Desalniettemin blijven ondanks al deze inspanningen de voorlopige resultaten van de nieuwe hoogbouwtoets zorgen baren, temeer omdat het instrumentarium van de Leidse Hoogte nog niet in volle omvang van toepassing is op de in ontwikkeling zijnde hoogbouwprojecten.

Commissie Niet-beschermd Erfgoed

De commissie kwam in 2022 tweemaal voltallig bijeen, bij veel (externe) besprekingen werd gewerkt met delegaties uit de commissie.

Begin 2022 werd de HVOL overvallen door de ingezette sloop van het waardevolle industriële pand aan de Lammenschans 138, waar ooit carrosseriefabriek Deckers zat. Dat object had weliswaar geen status, maar had zeker erfgoedwaarde. Bij de bestemmingsplanprocedure was de historische inventarisatie zo beperkt, dat dit pand niet als bijzonder waardevol naar voren kwam. Hierdoor bleef het pand onbeschermd. Buitengewoon onbevredigend was dat het overleg met gemeente en ontwikkelaar nog liep, terwijl al werd overgegaan tot sloop. Zowel aan de kant van de HVOL als bij Erfgoed Leiden en Omstreken maakte dit duidelijk dat ten aanzien van de naoorlogse bouwkunst een meer proactieve benadering noodzakelijk is. Helaas kwam de inventarisatie van de jonge bouwkunst uit de periode 1965-1990 nog niet beschikbaar in het verslagjaar. Binnen de commissie werd een eerste ronde over het onderwerp gehouden. In het eerste kwartaal van 2023 wordt een voorstel gedaan over objecten die bescherming verdienen. Daarbij wordt ook gekeken naar objecten uit de wederopbouwperiode (1940-1965).

In dat kader is overleg geweest met wethouder Yvonne van Delft en ambtenaren van de gemeente over de toekomst van het voormalige Visser 't Hooft Lyceum aan de Vijf Meilaan, nog zonder beschermde status (een voorstel daartoe in 2011 werd door het toenmalige college van B&W aangehouden), maar duidelijk met monumentale waarde. Dit krijgt in 2023 een vervolg.

Voormalig Visser 't Hooft Lyceum aan de Vijf Meilaan

De afwerking van de uitvoerige inspraakreactie bij de Nota Religieus Erfgoed was onbevredigend. B&W namen wel de redactionele en feitelijke verbeteringen over, maar gingen voorbij aan alle inhoudelijke kanttekeningen. Zelfs de kritiek op de gevolgde methode, ondersteund door degene die de waarderingssystematiek daarvan had gemaakt, werd terzijde gelegd. De inspraak bij de gemeenteraad werd verbaal overgenomen, maar had geen materieel gevolg.

Veel aandacht was er voor het geven van een bredere erfgoedstatus aan het gebied van Park Cronesteyn, respectievelijk aan delen daarvan. Er is een grondige analyse gemaakt van de waarden in het gebied. Verwacht wordt dat begin 2023 een rapportage gereed is, als onderbouwing voor een gemotiveerd verzoek aan B&W.

Er is aan B&W een brief gezonden met betrekking tot de Omgevingsverordening. Hierin is de eerder geldende Erfgoedverordening opgenomen. Daarbij heeft de HVOL verzocht om betere procedures in te voeren om in geval van sloop of ingrijpende verbouwing aan de bel te kunnen trekken als erfgoed in het geding is. Vooral als dit gaat om het niet-beschermde stadsgezicht.

In het vorige jaarverslag is de verwachting uitgesproken dat de verzoeken van de HVOL aan B&W, zoals beloofd, in 2022 op basis van de Omgevingswet worden opgepakt in het kader van het Omgevingsplan. Helaas is invoering van de Omgevingswet telkens vooruitgeschoven en het is zelfs twijfelachtig of het er in 2023 van komt. Gelukkig heeft het niet alleen onze aandacht, maar ook die van de gemeente. Als gevolg hiervan bleven de voorstellen over een aantal ensembles en objecten in Leiden Zuidwest en vooroorlogse sociale woningbouwcomplexen onafgerond.

Commissie Monumentale Kunst Wederopbouwperiode

De commissie die zich tegenwoordig vooral inzet voor behoud en herplaatsing van monumentale kunstwerken uit de wederopbouwperiode, kijkt met genoegen terug op drie herplaatsingen. In het gerenoveerde stadhuis zijn twee kunstwerken herplaatst: de glas-in-loodramen (1950/51) van Pieter Geraedts, afkomstig uit het gesloopte gebouw van de Kamer van Koophandel aan de Stationsweg en het keramische wandreliëf (1967) van een onbekende kunstenaar afkomstig uit de kantine van Stationsplein 107. Ten slotte heeft de Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden (SCOL) de glas-in-loodramen (1931) van Joan Collette, afkomstig uit het gesloopte schoolgebouw aan de Boerhaavelaan, in het bestuursgebouw aan de Mariënpoolstraat geplaatst.

Van de circa vijftien dossiers die de commissie continu volgt, noemen we er vier. Allereerst het omvangrijke scherfregelmozaïek (1963) van Henny Bal, in de gevel van de voormalige school in de Bizetstraat. Op deze locatie komt nieuwbouw van Ons Doel, maar over de nieuwe bestemming van het kunstwerk is al jarenlang onzekerheid. Intussen is er schade ontstaan door overwoekering. De keramische gevelreliëfs van Henk Tieman (1962) in de voormalige Koningskerk/Rouwcentrum Monuta-Van der Luit aan de Willem de Zwijgerlaan worden volgens de Nota van Uitgangspunten en een toezegging van ontwikkelaar RED Company, herplaatst in publiekelijk toegankelijke ruimten in de LEAD-gebouwen. Helaas bleek een van de reliëfs, die buiten het gebouw op een sokkel stond, in de zomer ontvreemd. Nog steeds wordt er gezocht naar een goede locatie voor herplaatsing van de sgraffito's (betonreliëfs, 1960) van Lex Horn, afkomstig uit het gesloopte Clusiuslaboratorium aan de Wassenaarseweg. De omvang en het enorme gewicht van de betonreliëfs (afmetingen driemaal ca. 3.00 x 4.00) hebben een serieuze oplossing tot nu bemoeilijkt.

De meeste aandacht van de commissie was dit jaar voor behoud van het glas-in-beton kunstwerk (1967) van Jan Meine Jansen in het voormalige belastingkantoor aan het Stationsplein 107. Dit is een van de Nederlandse topstukken op het gebied van monumentale kunst uit de wederopbouwperiode. In het overleg met de gemeente en de erven Meine Jansen trekt de commissie samen op met Erfgoed Leiden en

Keramisch wandplastiek afkomstig uit het voormalige belastingkantoor, Stationsplein 107, herplaatst in het gerenoveerde stadhuis. Foto Jos Hooghuis.

Omstreken en Erfgoedvereniging Bond Heemschut. Vanwege de hoge eisen die aan herplaatsing moeten worden gesteld (onder andere licht- en zichtaspecten en publieke toegankelijkheid van de ruimte, waarin het kunstwerk wordt geplaatst) is volgens de commissie alleen een oplossing te vinden op bestuurlijk niveau. Dat overleg heeft inmiddels plaatsgevonden en krijgt begin volgend jaar een vervolg.

Commissie De Stem van Leiden

De commissie De Stem van Leiden legt levensverhalen vast van oudere Leidenaars. Er zijn intussen 128 interviews op de website van ELO gepubliceerd. Zoals voor heel veel andere activiteiten geldt, hadden de maatregelen rond de bestrijding van het coronavirus ook invloed op het werk van De Stem van Leiden. Desondanks zijn er in het verslagjaar zestien interviews geweest die ook zijn gepubliceerd.

In 2022 had de werkgroep 27 vrijwilligers. Vijf hiervan interviewen niet, maar hebben andere taken: twee plaatsen de interviews op de website van Erfgoed Leiden en Omgeving en twee verzorgen de samenvattingen van de transcripties. Verder zijn twee vrijwilligers per eind december 2022 niet meer actief voor De Stem van Leiden.

Eind 2022 hebben zich twee nieuwe kandidaat-vrijwilligers gemeld. Na een kennismakingsgesprek worden zij ingewerkt.

De vrijwilligers kwamen in 2022 twee keer bijeen: op 9 mei met gepaste afstand in het clubhuis van de Speeltuinvereniging Vogelenwijk. En op 23 november zagen de Stem-leden elkaar weer als vanouds in een vergaderzaal bij ELO. In het verslagjaar zijn twee Nieuwsbrieven van De Stem uitgekomen. Zij vormen een bindend element en het gevoel van saamhorigheid tussen de vrijwilligers.

De werkgroep *Potentiële gebruikers* van De Stem, die als doel heeft het werk van deze commissie gericht onder de aandacht van mogelijke gebruikers te brengen, heeft contact gelegd met het Meertensinstituut, dat in 2023 een vervolg krijgt.

HVOL-voorzitter Steven Engelsman overhandigde 4 februari 2022 aan burgemeester Henri Lenferink het eerste exemplaar van het boekje met vierentwintig levensverhalen van oudere Leidenaren. De uitreiking in het gemeenlandshuis van het hoogheemraadschap van Rijnland aan de Breestraat was kort, stijlvol, maar door corona noodgedwongen beperkt. De burgemeester zei, toen hij het eerste exemplaar ontving, het werk van De Stem van harte te steunen en het boek graag cadeau te geven bij huwelijksjubilea of aan honderdjarigen. De gemeente Leiden nam daarvoor een flink aantal exemplaren af.

Overhandiging boekje De Stem van Leiden aan burgemeester Henri Lenferink. Foto Emile van Aelst

De eerste editie was na iets meer dan een week uitverkocht en er ligt intussen al een tweede druk bij de boekhandel.

De redactiecommissie bestond uit Irene de Nooy, Mieke Okker, Maaïke van Soest en Cees Meijer. De laatste verzorgde ook de coördinatie en de fondsenwerving. De productie was in handen van uitgeverij Ginkgo in Leiden.

Aart van Bochove van het Leidse sociologische adviesbureau Blaauwberg, verzorgde voor De Stem een leergang Leidenkunde. Een interactieve rondgang langs de economie, arbeidsmarkt, stadsontwikkeling, geschiedenis, zorgopgaven en onderwijsambities van Leiden. Deze leergang was speciaal gericht op de voor de Stem relevante periode van de Leidse geschiedenis. Zes vrijwilligers van De Stem en een bestuurslid van de HVOL hebben meegedaan.

Drie vrijwilligers stonden tijdens de Dies van de HVOL in een kraam in de Hooglandse Kerk om te vertellen over het werk van De Stem. Deze werving leverde één nieuwe vrijwilliger op én zeven respondenten.

Commissie Geveltekens

De Commissie veranderde voor wat betreft personele bezetting, Dik Kompier nam afscheid wegens zijn vertrek naar Katwijk. Dat werd gecompenseerd door het weer actief worden van Stijn Bouwhuis. De taken van Dik voor wat betreft het verzamelen en doorgeven van stukken en illustraties voor de Digitale Nieuwsbrief en Oud Leiden Nieuws zijn overgenomen door Eric Robbemon. Joop Gijsman is vanwege zijn leeftijd van actief tot geïnteresseerd lid afgeschaald.

De activiteiten van de Commissie werden voor een deel aangestuurd door vragen van derden, die zo goed mogelijk beantwoord werden. Als er opmerkingen over bestaande teksten op de website kwamen, werd steeds grondig onderzoek verricht en indien nodig werden deze aangepast. Zo bijvoorbeeld een vraag naar aanleiding van een tegeltableau in café Aniba (Witte Singel hoek Herenstraat), aangeboden door krijgsgevangenen uit Stalag IVB in 1946; de geschiedenis hiervan werd grotendeels achterhaald. Om die teksten zo goed mogelijk doorzoekbaar te maken, werd een onderverdeling van de geveltekens in categorieën gemaakt. Het werk aan de inventarisatie van de lavastraatnamenborden kon worden afgerond.

Een van de twee leeuwen aan de gevel van het voormalige postkantoor aan de Schipholweg

Er zijn nog heel veel stenen waar alleen maar een afbeelding van beschikbaar is, maar waar nog geen onderzoek verricht is naar de geschiedenis. Dat een eerste steen gelegd is door een kind op een bepaalde datum en dat het kind toen zoveel jaar oud was, klinkt niet altijd spectaculair, maar vaak levert het onderzoek toch wel leuke gegevens op. Deze kunnen zondermeer geplaatst worden op de website, maar soms zijn ze ook geschikt voor publicatie in de Digitale Nieuwsbrief of Oud Leiden Nieuws.

De Commissie bleef ook alert voor wat betreft het herplaatsen van ooit uitgebroken gevelstenen, of tekens in meer algemene zin. Zoals de uit het vroegere postkantoor aan de Schipholweg afkomstige beelden; de leeuwen zijn inmiddels herplaatst in de ter plekke verrezen nieuwbouw. Oorspronkelijk kwamen deze stenen uit het postkantoor aan de Breestraat. Zorgen baarden ook de stenen bij de Koningskerk, toen Monuta dat pand verkocht aan een projectontwikkelaar. De in de tuin liggende stenen waren plotseling spoorloos verdwenen en ook het lot van de binnen ingemetselde stenen is onzeker. Deze casus is overgenomen door de Commissie Monumentale Kunst Wederopbouwperiode.

Het plan om ergens een 'weesstenenmuur' te realiseren, kon ook in dit jaar niet verwezenlijkt worden, want het is niet zo gemakkelijk een geschikte plek te vinden.

Commissie Beeldbank

De werkzaamheden van de Commissie Beeldbank zijn in 2022 voortgezet op dezelfde wijze als voor de coronatijd. Zo hebben zij dit jaar weer een bijeenkomst met de beeldbankvrijwilligers kunnen organiseren en kon de stuurgroep weer gewoon samenkomen.

Lang niet alle aangeboden foto's voldoen aan de eisen dat ze een beeld moeten geven van oud Leiden, en ook voor anderen interessant zijn. Het selecteren van aangeboden foto's voor plaatsing in de Beeldbank is een forse klus. Daarom is hier op de vrijwilligersbijeenkomst specifiek aandacht aan besteed.

De beoordeling van foto's is in hoge mate een subjectieve aangelegenheid. Eén beoordelaar is dus niet voldoende. Daarom stelt de Beeldbank per (deel)collectie een groepje samen van vrijwilligers die elk een score geven. Door de scores te verzamelen, ontstaat een bredere beoordeling. Zo komt een meer objectieve selectie tot stand. Sinds dit jaar maakt de Beeldbank voor het selectieproces

The screenshot shows the Beeldbank website interface. At the top, there's a header with the logo and navigation links. Below the header, there's a search bar with various filters. The filters include: 1. Zoek op: ☐ aaneengesloten tekst ☒ alle losse woorden (AND) ☐ één van de losse woorden (OR). 2. Zoeken in veld: ☒ Titel + Beschrijving ☐ Datering. 3. Zoekwoord mag onderdeel van een woord zijn: ☒ Ja ☐ Nee. 4. Resultaat zoekactie weergeven als: ☐ Galerij ☒ Lijst. 5. Resultaat zoekactie sorteren op: ☒ Fotonummer ☐ Locatie ☐ Datering. There are also links for 'Of toon de nieuwe foto's op internet van laatste: kwartaal (73) ... half jaar (465) ... jaar (585)'. On the right side, there's a box showing 'Aantal foto's op internet: 16534' and a small thumbnail of a lion sculpture with the text 'Een van de foto's (jaar 000409): Doelgroep: Klik op plaatje voor verdere informatie.'

gebruik van het softwarepakket ZCBS, dat ook voor de presentatie van de beeldbankfoto's wordt gebruikt.

Naast de 'gewone' werkzaamheden, is er ook weer historische kalender samengesteld.

Bij de presentatie van de kalender 2022 tijdens de Dies 2021 heeft de commissie gevraagd mee te denken over thema's voor volgende kalenders. Uit de inzendingen is voor de kalender 2023 het onderwerp 'schoolgebouwen' gekozen.

Voor foto's van de actuele situaties kon de commissie vanaf de eerste historische kalender een beroep doen op Niek Bavelaar. In 2022 bleek echter dat diens gezondheid hem beperkingen oplegde. Enkele foto's heeft de commissie daarom zelf vervaardigd. Op deze plaats een woord van waardering voor de inzet van Niek, zowel voor de historische kalender als voor de bereidheid zijn fotocollectie aan de HVOL beschikbaar te stellen.

De foto's die niet digitaal worden aangeleverd, worden allereerst gescand. Voor het scannen is in 2022 een nieuw apparaat aangeschaft.

Na het scannen volgt de kwalitatieve verbetering van de foto's door middel van een bewerkingsprogramma, en worden de beschrijvingen toegevoegd. Na taalkundige controle worden de foto's met beschrijving en andere gegevens openbaar gemaakt.

Uiteindelijk zijn er dit jaar circa 800 foto's toegevoegd aan het openbare deel van de Beeldbank.

In 2022 bedroeg het aantal bezoekers aan de Beeldbank rond de 7000 (in 2021: 6000). Dit aantal duidt erop dat de Beeldbank voorziet in een groeiende belangstelling.

Regelmatig zijn er mensen die een aanvulling of tekstcorrectie voorstellen. In 2022 zelfs meer dan tachtig. De kwaliteit van de bij de beelden geleverde informatie wordt dankzij deze kritische lezers voortdurend verbeterd.

Daarnaast zijn er bezoekers die een verzoek doen om een foto te mogen gebruiken in een publicatie (boek, tijdschrift, proefschrift, almanak of krant). Het aantal bedroeg dit jaar dertig.

Een groot deel van het jaar was de commissie op zoek naar een voorzitter en een secretaris voor de stuurgroep (in december nog 'demişsionair'). Ook staat de vacature voor een coördinator 'bewerken' nog open. De stuurgroep heeft daardoor in 2022 niet optimaal kunnen functioneren. Inmiddels is de functie van secretaris per 1 januari 2023 vervuld.

Commissie Dirk van Eck

Ook 2022 was niet een jaar als vanouds, vanwege de beperkingen door de coronapandemie en de terughoudendheid om activiteiten te organiseren of te bezoeken. Daarom werd, naast de traditionele Dirk van Eck-lezing, slechts één Leidse Salon georganiseerd. De commissie vergaderde slechts twee keer, via Zoom op 26 januari en fysiek op 20 april. Heel veel zaken konden ook per e-mail worden afgedaan.

De Dirk van Eck-lezing kon dit jaar op de traditionele datum, 1 mei, worden gehouden daar dit een zondag was. De locatie was, zoals ook eerder, de Lokhorstkerk. Door Hans de la Mar, Jan Belt en Romke van der Veen werden inleidingen verzorgd over vijftig jaar De Zijl Bedrijven (DZB), voorheen Sociale Werkvoorziening, waarna een intensieve gedachtewisseling plaatsvond onder leiding van Steven Engelsman.

Op zondag 18 september vond de enige (elfde) Leidse Salon van dit jaar plaats (mede omdat plannen voor andere salons steeds strandden), dit keer niet in De Bakkerij, maar in het Koetshuis. Inleiders waren Aela Andrée en Merle Helmus; begeleider was het commissielid Bart van der Steen. Zij vertelden over de revolutionaire socialisten in het interbellum, met name over de wat raadselachtige activist Louis de Bolster. Een publicatie over dit onderwerp is in voorbereiding, maar omdat er nog veel vragen onbeantwoord zijn, was een intensieve discussie zoals bij een Salon zeer welkom.

Heel veel werk werd dit jaar gestoken in het maken van podcasts, vooral over arbeidsonrust in vroeger eeuwen (stakingen en dergelijke). Dat bleek zeer tijdrovend te zijn, ondanks de inzet van meerdere commissieleden. Des te mooier zal het eindresultaat zijn...

Ook in het verslagjaar werd weer deelgenomen aan de historische markt na afloop van de Dies in de Hooglandse Kerk. Hier werden historische publicaties verkocht en inlichtingen verstrekt over het werk van de commissie.

Gerard Telkamp kondigde zijn vertrek uit de commissie aan; een opvolger is nog niet gevonden.

Commissie Jan van Hout

Op 11 december 2022 werd de Jan van Hout-lezing gehouden in de sociëteit Amicitia. Cor de Vries sprak daar over Lucretia van Merken (1721-1789). Zij was in de tweede helft van de 18e eeuw zonder twijfel de beroemdste Nederlandse schrijfster. Haar werk werd door tijdgenoten gezien als het beste wat de Nederlandse literatuur te bieden had. Heel vernieuwend is dat zij daarin aan de kracht van vrouwen een bijzondere plaats toekende. Een van haar bekendste toneelstukken is 'Het beleg der stad Leyden' uit 1774.

Op 21 december bevestigden leden van de commissie een witte en een rode roos bij de plaquette van Jan van Hout in de Pieterskerk om zijn overlijden (in 1609) te herdenken.

In 2020 werd een project gestart om de transitie van Leiden in de periode 1970-1985 in beeld te brengen. Dat zal uitmonden in een boek, dat behalve op bronnenonderzoek ook zal steunen op interviews met mensen die toen een belangrijke rol speelden bij die transitie. In 2021 en begin 2022 werden tientallen interviews afgenomen door een kerngroep van vier leden. Momenteel wordt hard gewerkt aan het schrijven van de eerste hoofdstukken van het boek. Thema's die in ieder geval aan de orde komen zijn: de stadsvernieuwing en stedelijke ontwikkeling, de veranderingen in de economische structuur, de veranderingen in de samenleving en de roerige politiek-bestuurlijke ontwikkelingen.

In de loop van 2022 is een project gestart om een heruitgave van een fotoboekje uit 1973 uit te brengen. Het gaat om het boekje *'Leiden, voorheen en thans'* uit, geschreven door Sam Platteel, met foto's uit circa 1900 en 1972. Het plan is een nieuwe publicatie op te stellen, met als werktitel *'Leiden, vroeger en nu'*, waarin zo goed mogelijk de foto's uit het boekje uit 1973 worden getoond, aangevuld met een foto zoals het er nu (2022) uitziet. Drie foto's per plek, met een nieuwe toelichtende tekst. Inmiddels zijn vanaf begin december elke maandag de resultaten van dit project te zien in het Leidsch Dagblad. Naar verwachting wordt het boekje in de herfst van 2023 gepubliceerd.

De cursus Leidologie is ondergebracht bij de Commissie Jan van Hout. Door coronaperikelen werd de afgelopen jaren nog geen aftrap gegeven. We hopen de eerste cursus in de loop van 2023 te kunnen organiseren.

Commissie Evenementen

In 2022 ging de Commissie Evenementen weer over tot bijeenkomsten, die zonder beperkingen vanwege de heersende COVID-restricties konden worden georganiseerd. Dat de bezoekers aan de verschillende activiteiten daar nog wat aan moesten wennen, bleek wel uit de aantallen deelnemers: die kwamen pas later in het jaar min of meer op het niveau van vóór de pandemie.

De Commissie Evenementen bestaat uit twee subcommissie: Commissie Lezingen en Commissie Excursies. Over de programmering van excursies en lezingen wordt in gezamenlijk overleg besloten, maar de organisatie ervan is in handen van de respectievelijke commissies. De samenstelling van de Commissie Excursies bleef onveranderd, de Commissie Lezingen kreeg in Els de Baan een actief en goed in het Leidse ingevoerd meedenkend en -werkend nieuw lid. De samenstelling van de volledige Commissie Evenementen vindt u op de website.

De Commissie kwam in 2022 viermaal bijeen, op drie verschillende locaties. Tijdens de ALV van 2022 afscheid genomen van Emil Broesterhuizen als bestuurslid voor de Commissie Evenementen; in zijn plaats werd Marijke Tolsma benoemd.

In 2022 was Leiden uitgeroepen tot European City of Science. Aan de programmering van de lezingen is dat goed te zien. De onderwerpen zijn meer dan gemiddeld gerelateerd aan (exacte) wetenschap, al dan niet door boeken die in het kader daarvan verschenen.

Voor de lezingen, die gewoonlijk op een doordeweekse avond werden gehouden, was de Lokhorstkerk de vaste stek. Toen die in het late voorjaar door onvoorziene onderhoudswerkzaamheden uitviel (een deel van het stucplafond was losgeraakt), moesten andere locaties worden gevonden. Dat lukte uiteindelijk, maar niet in alle gevallen verliep dat zonder zorgen.

Sociëteit Amicitia hielp ons een aantal malen uit de brand, alsook Rijksmuseum Boerhaave en het LUMC.

De lezingen die gedurende 2022 zijn georganiseerd, brachten doorgaans gemiddeld 35 mensen op de been, met een enkele uitschieter ver daarboven: de avond over Aad Donker trok vijftig mensen, voor de architect W.C. Mulder kwamen zo'n zeventig mensen naar de Lokhorstkerk.

In de achter ons liggende tijd werden de lezingen door een gespecialiseerd bedrijf (BSGmedia) opgenomen én via livestream verspreid en geplaatst op het YouTube kanaal van de HVOL om zoveel mogelijk leden en belangstellenden de activiteiten langs digitale weg te kunnen laten volgen. Deze gang van zaken is tot en met de Dies aangehouden.

De lezingen die in 2022 werden gehouden:

- Lezing door Dirk van Delft, na afloop van de ALV: *Het Leidse leven van Hendrik Lorentz*. Maandag 28 maart Tuinzaal Grand café De Burcht.
- Lezing door Jaap Focke, over voormalig Joods Weeshuis Leiden: *Machseh Lajesoumim. Een Joods weeshuis in Leiden*. Woensdag 20 april Lokhorstkerk.
NB De lezing werd georganiseerd in samenwerking met de Vrienden van de Leidse Synagoge NB2 Deze lezing is niet gelivestreamd, en dus ook niet op het YouTube kanaal van de HVOL geplaatst.
- Dirk van Ecklezing 2022 / symposium; thema: *50 jaar sociale werkvoorziening DZBL*. Zondag 1 mei Lokhorstkerk. Diverse sprekers, onder wie Cor Smit.
- Dubbelinterview over leven en werken van de Leidse kunstenaar Aad Donker (1967-1997). Dinsdag 24 mei Lokhorstkerk. Marijke Tolsma interviewde schrijver Menno Voskuil (auteur van de in 2021 verschenen monografie *Aad Donker & After Nature*), en kunstenaar Gijs Donker, oudste broer van Aad Donker.
- Lezing tijdens het tweejaarlijkse Cornelis Schuytffestival; thema: *Muziek uit de 18^e eeuw*. Zaterdag/zondag 11 en 12 juni Steenschuur (Vrijmetselaarsloge l'Age d'Or). Verschillende sprekers, onder wie Dr. Jed Wentz, over de rol van de muzikanten bij en aan de universiteit.
- Lezing en interview over de Leidse architect W.C. Mulder, met Evelyn de Regt en Marcel Leechburch Auwers. Dinsdag 12 juli Lokhorstkerk.
- Lezing Evelyn de Regt, *W.C. Mulder, zijn verdienste voor de stad en zijn grote netwerk*; Marcel Leechburch Auwers werd daarna geïnterviewd door Marijke Tolsma.
- Lezing *De stem van Einthoven*, door Peter van der Geer. Woensdag 19 oktober Rijksmuseum Boerhaave.
- OMD-lezing aan de vooravond van de Open Monumenten Dagen 2022; thema: *Duurzame monumenten*. Vrijdag 9 september Rijksmuseum van Oudheden, Tempelzaal. Forumdiscussie o.l.v. Jan-Jaap de Haan. Panelleden: Yvonne van Delft (wethouder Energie, Werk en Inkomen, en Cultuur), Marion van Dongen (voorzitter Stichting Diogenes), Dennis van Veen (restaurantarchitect), Jan Dröge (bouwhistoricus).

Week van de Leidse geschiedenis (31 oktober – 5 november)

Thema: Kennis en kennisoverdracht (in historisch perspectief)

- Lezing door Margriet van der Heijden, *Een kosmopolitische oase in een provinciestad. Paul Ehrenfest en Tatiana Afanassjewa in Leiden*. Dinsdag 1 november Sociëteit Amicitia.
- P.J. Bloklezing, door Peter Burger: *Leids misdaadnieuws: feiten, frames en folklore*. Donderdag 3 november Teldersauditorium (vh. Klein Auditorium), Academiegebouw. In samenwerking met Universiteit Leiden en Leidsch Dagblad.
- Seminar Stichting Historisch Leiden; thema: *Kennis en kennisoverdracht in stad en platteland*. Vrijdag 4 november Leidse Volkshuis. Een samenwerking van Stichting Historisch Leiden (voorzitter: Dick de Boer) en HVOL.
- Dieslezing door Tom Hazenberg: *De Limes in Leiden, de Romeinen in Nederland en Fort Matilo – in Leiden*. Zaterdag 5 november Hooglandse Kerk.
- Lezing door Jan Dröge: *Architect Jan Willem Schaap (1813-1887) en de Lokhorstkerk*. Zaterdag 19 november Lokhorstkerk. Bij de feestelijke heropening van de Lokhorstkerk werd bovendien een boekje over de geschiedenis van de kerk gepresenteerd. Een samenwerking tussen de Lokhorstkerk en de HVOL.
- Lezing door Mieke van Baarsel, *De veelbewogen voorgeschiedenis van het LUMC*. Dinsdag 22 november Boerhaaveplein, LUMC.
- Jan van Houtlezing 2022 door Cor de Vries: *Lucretia van Merken (1721-1789) en Leiden*. Zondag 11 december Sociëteit Amicitia.
- Lezing door Evert Jan Westera over fotografie en 100 jaar LAFV (Leidse Amateurfotografen Vereniging) Donderdag 15 december Teldersauditorium (vh. Klein Auditorium), Academiegebouw.

Excursies

Eind december 2021 werd de driekoppige commissie versterkt met twee leden: Mieke Duivenvoorden en Leo Roosjen. De commissie telt nu vijf enthousiaste leden, zoals ook achter en bij de kraam was te zien tijdens de Dies op 5 november. De commissie heeft in 2022 vijf excursies georganiseerd:

- **Treinexcursie Blauwe Tram**
Voor 16 maart was een treinexcursie gepland naar het NZH-museum in Haarlem. Helaas bleef het aantal inschrijvingen beperkt tot elf personen. Het door vrijwilligers gerunde NZH museum gaf aan dat het voor het museum niet lonend was voor zo'n klein aantal personen een hele rondleiding met lunch te organiseren. De excursie is jammer genoeg geannuleerd en de deelnemers zijn terugbetaald. Wellicht was het nog te kort op de Corona pandemie en misschien kan de excursie binnen afzienbare tijd opnieuw worden opgepakt.
- **Fietstocht langs sporen uit WO II**
Naar aanleiding van het boek "Bang voor mooi weer" van Ruurd Kok werd op 10 april een fietsexcursie georganiseerd door de Leidse regio. Hier was gelukkig ruime animo voor: twintig deelnemers genoten van een interessante tocht met prachtig weer.
- **Bruggenexcursie per boot op 17 juni**
Deze excursie was al in 2018 een groot succes. Helaas waren er teveel inschrijvingen, maar de excursie wordt zo spoedig mogelijk herhaald. Met Inger Groeneveld van Erfgoed Leiden en Omstreken en Piet de Baar werden de dertig deelnemers in het kader van het kleurenonderzoek door ELO gewezen op de teruggebrachte historische kleuren van de Leidse bruggen.
- **Wandeling over de Rijnsburgerweg**
Op 18 september werd een wandelexcursie over de Rijnsburgerweg georganiseerd onder leiding van Peter van der Geer. Door het grote aantal aanmeldingen moesten twee groepen worden samengesteld: een voor de ochtend en een voor de middag. Een aantal mensen moest zelf worden teleurgesteld. Gelukkig komt er volgend jaar weer een excursie over de Rijnsburgerweg.

- **Wandeling langs panden van W.C. Mulder**
Marcel Leechburg Auwers is na zijn lezing in juli over architect W.C. Mulder bereid gevonden, op 16 oktober voor de HVOL een flinke wandeling te verzorgen langs vele mooie panden van Mulder. Het werd een dagvullend programma, gelardeerd met koffie en een lunch. Hiervoor hadden we niet zoveel deelnemers, wellicht vanwege de lengte van de wandeling, of doordat er veel andere evenementen plaatsvonden.

Commissie Promotie Ondersteuning en Uitvoering

De Commissie Promotie, Ondersteuning en Uitvoering (POU) houdt zich bezig met het werven van nieuwe leden en het verstrekken van informatie over de vereniging en haar activiteiten. Ook ondersteunt de commissie het bestuur (vooral de secretaris) bij het organiseren van de Dies, die dit jaar een bijzonder karakter had vanwege het 120-jarig bestaan. Daarnaast beheert de commissie het boekenbezit van de HVOL ('het winkeltje') en de ledenadministratie.

Ledenwerving vindt plaats bij HVOL-lezingen, waar de commissie altijd met een informatiestand aanwezig is, maar ook via de website. Heel belangrijk voor de vereniging zijn de Open Monumentendagen. Ongeveer de helft van de aanwas van nieuwe leden is terug te voeren op deze twee dagen in september. Het is dus heel belangrijk dat vrijwilligers, en in het bijzonder bestuursleden, zich bij deze gelegenheid een dagdeel inzetten bij de ledenwerving.

Boekverkoop winkeltje

Een andere activiteit op het gebied van promotie is het aan HVOL-leden verkopen van boeken over de geschiedenis van Leiden. Nieuw dit jaar was de boekenmarkt voor HVOL-leden, leuk voor leden om eens te grasduinen in onze opslag en handig voor ons om ruimte te maken voor aanwinsten.

Ria van der Lecq is voorzitter van commissie en de inventarisatie en verkoop van de HVOL-boeken is in handen van Bart Devilee en Willem Hogendoorn. De verkoop is niet alleen goed voor de conditie van Willem, die de bestellingen op zijn fiets bij de leden aflevert, maar is ook nog een flinke inkomstenbron voor de vereniging.

Sinds begin 2022 is ook de ledenadministratie in handen van de commissie POU. Nieuwe leden krijgen altijd een welkomstpakket. In

dit jaarverslag kunnen we melden dat er tot 31 december 132 nieuwe lidmaatschappen zijn geregistreerd, waaronder twee bedrijfslidmaatschappen. Helaas zijn er ook 83 leden uitgeschreven, waarvan 15 wegens overlijden. Maar per saldo is de vereniging dus groeiende en hadden we aan het einde van het verslagjaar 2650 leden.

Commissie ICT en Digitale Communicatie

Afgelopen jaar is de ICT-commissie doorgegaan op dezelfde weg als oorspronkelijk was ingeslagen: het ervoor zorgen dat de technische faciliteiten blijven draaien, ondersteuning leveren aan de leden bij het gebruik van die faciliteiten en ook enige aan de buitenkant zichtbare onderdelen produceren.

Het gebruik van de mailboxen van de vereniging begint bij steeds meer mensen vertrouwd te worden. Dat is vooral belangrijk voor de archivering van *uitgaande* mail. Immers, indien men dat vanuit zijn/haar *privé-mailbox* doet, wordt dit niet digitaal gearchiveerd bij de vereniging en dat is een slechte zaak.

Ook wordt bij veel digitale faciliteiten van externe partijen een mailadres vereist als identificatie (login/account). Voor de continuïteit is het van groot belang om dit met een *verenigings*-mailadres te doen. Als bijvoorbeeld de secretaris ergens moet inloggen, is dat beter wanneer dat met secretaris@oudleiden.nl gebeurt. Dan kan bij overdracht van de functie naar een opvolger ook het

mailadres en de eventuele accounts overgedragen worden en hoeven alleen maar de wachtwoorden te worden veranderd.

Meer en meer wordt de SharePoint van de vereniging gebruikt. Bij de recente bestuurswisselingen hebben we gezien hoe belangrijk dat was. Het is niet langer nodig om papieren archieven of digitaal opgeslagen stukken van de ene persoon naar de ander te verhuizen. De nieuwe functionaris neemt het archief van de voorganger eenvoudig over.

We zijn op de goede weg zijn, maar nog niet ver genoeg. In het komende jaar besteden we hier extra aandacht aan.

Inmiddels zijn de How To's een vertrouwd hulpmiddel geworden om de weg te kunnen vinden in onze digitale faciliteiten. Er komen er nog steeds bij en de reeds bestaande worden aangepast aan de wensen en suggesties van gebruikers.

Technische ondersteuning

In 2022 is veel werk gaan zitten in het upgraden van de website naar nieuwere versies van Joomla en aanverwante producten. Werken met oudere versies leidt uiteindelijk tot problemen, maar upgraden brengt weer andere problemen met zich mee, zoals onderdelen die ineens niet meer werken. Onze webmaster heeft daar de handen vol aan, maar het ziet er naar uit dat het nu bijna voltooid is.

De HVOL heeft de website www.leiden4045.nl op verzoek van de makers overgenomen om te waarborgen dat deze site ook in de toekomst blijft bestaan. Technisch betekende dit dat de site van een andere provider naar die van ons is gemigreerd. Aan de buitenkant is daar niets van te merken, maar aan de binnenkant betekent dit, dat deze website nu onder het beheer van onze commissie valt en dat de hostingkosten door de HVOL worden betaald. Daarnaast is er een nieuwe commissie in het leven geroepen voor het inhoudelijk bijhouden van deze site. Daarmee is het voortbestaan van deze mooie een waardevolle site gegarandeerd.

De zaken, die men van de buitenkant kan zien, spreken doorgaans wat meer tot de verbeelding. Evenals twee jaar geleden is de database behorend bij een artikel van het *Leids Jaarboekje* opgenomen in onze website. In dit geval gaat het om de toekenningen van uitkeringen uit het Jacob van Brouchovenfonds tussen 1644 en 1704, waar nu iedereen op de hele wereld in kan snuffelen op zoek naar eventuele voorouders, die naar Leiden gevlucht waren en geldelijke ondersteuning uit dit fonds hebben genoten.

Een nieuwe reeks “Jan van Hout-verhalen” is opgestart op de website benevens een maandelijkse rubriek in de digitale nieuwsbrief getiteld “Ode aan Jan van Hout”. Op deze manier wordt beoogd aandacht te schenken aan deze onbeschrijflijk belangrijke stamvader van het Leidse archiefwezen.